

OFFICIAL PRESS RELEASE

2 Fepueli 2017

Tu'utu'uni ki he Fokotu'utu'u Ngāue Fakapa'anga

'I he fakataha ko ia 'a e Poate 'o e kau Talekita e Pangikē Pulé Fakafonua á Tonga, 'i he 'aho 2 'o Fepueli 2017, na'a nau vakai ai ki he ngaahi fakamatala 'oku ne fakahā 'a e tupulaki 'a e tu'unga faka'ekonōmika fakalotofonua. Ko e tupu faka'ekonomika 'a e fonua (growth in real GDP) 'i he 2016/17 'oku fakafuofua ia ki he peseti 'e 3.6. Ko e lahi 'o e pa'anga talifaki 'i muli (foreign reserves), ko e T\$378.8 miliona, 'a ia 'oku fakatatau ia mo e mahu'inga e koloa hu mai mei muli (imports) ko e mahina 'e 9.8. Na'e fe'unga mo e peseti 'e 6.1 'a e hikihiki 'o e totongi koloa fakata'u, pea 'oku kaunga ki heni e uesia mei he ngaahi koloa na'e hiki hono tute 'i Siulai 2016, ka 'oku fakafuofua 'e holo e hikihiki e totongi koloa ki he peseti 'e 4 'i he kamata'anga e ta'u fakapa'anga 2017/18. Na'e kei malohi mo faifatongia lelei pe 'a e ngaahi pangike fakakomesiale pea na'e kei fu'u lahi pe e ngaahi pa'anga ngaue (excess liquidity) he kuo a'u 'a e tipositi 'a e ngaahi pangike 'oku 'i he Pangike Pule ki he T\$178.55 miliona. Kuo hiki hake e lahi e ngaahi no mei he ngaahi pangike 'aki 'a e peseti 'e 17.1, 'a ia na'e tokoni ki heni 'a e holo 'a e totongi tupu ki he ngaahi nō, ki he peseti 'e 7.89, 'i hono fakatatau ki he ta'u kuo'osi.

Na'e fakaha 'e he Kovana 'o e Pangikē Pulé, Sione Ngongo Kioa, tupu mei he lelei ange 'a e tu'unga faka'ekonōmika he taimi ni pea mo e sio ki he kaha'u, kuo tali ai 'e he Poate 'o e Pangikē Pulé ke fakahoko e liliu ki he ngaahi tu'utu'uni fakangāue, ke hoa mo e tu'unga faka'ekonōmika lolotonga pea pehe ki he vakai ki he kaha'u.

Na'e toe pehee 'e Kovana Kioa kuo 'osi tu'utu'uni ki he ngaahi pangikē fakakomēsiale ke to'o 'a e ngaahi totongi na'a nau hilifaki ki he ngaahi fe'ave'aki pa'anga mo muli talu mei hono kamata ngaue'aki ko ia e 'inasi fakapule'anga 'i he fetongi pa'anga muli (foreign exchange levy), 'o kamata mei he 'aho 3 'o Sanuali 2017, ke tokoni ke toe ma'ama'a ange 'a e totongi ki he ngaahi fe'ave'aki pa'anga mo muli.

Pea ko e tu'utu'uni eni 'a e Poate 'a e Pangike Pule ki he ngaahi fokotu'utu'u ngaue fakapa'anga:

- a. Ke kei taétotongi tupu pe 'a e pa'anga ngāue 'a e ngaahi pangiké 'oku fakahu 'i he Pangike Pule;
- e. Ke fakaloloa atu ki Sune 2017 'a e taimi kuo tuku atu ki he ngaahi pangike ke a'usia 'a e ma'ulalo taha 'o e peseti 'o e ngaahi nō, 'o fakahoa ki he lahi 'o 'enau fakahū pa'angá (loan/deposit ratio) ki he peseti 'e 80;
- f. Ke hiki hake 'a e lahi 'o e pa'anga mohe 'a e ngaahi pangiké, oku fiema'u ke tauhi 'i he Pangikē Pulé (Statutory Reserve Deposit) mei he pēseti 'e 5, ki he pēseti 'e 10, pea ke kamata eni 'i 'aho 1 Siulai 2017;
- h. Ke tu'uma'u pē 'a e faka'amu ki he hikihiki e totongi 'o e ngaahi koloá (inflation reference rate) 'i he pēseti 'e 5 'i he ta'u; pea
- i. Ke toe fakafaingofua 'i ange e talafi pa'anga ki tu'apule'nga 'o kamata eni mei he 'aho ni, 2 Fepueli 2017.

Ki ha ngaahi fakamatala fakaikiiki kataki 'o fakafetu'utaki ki he:
Pangike Pule Fakafonua 'o Tonga

Telefoni: (676) 24 057
Fax (676) 24201
Email : nrbt@reservebank.to